

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Martini Chemnitii, Doctoris Theologi celeberrimi, Harmonia Quatuor Evangelistarum

Quam ab Eodem feliciter inchoatam ... D. Polycarpus Lyserus, et D.
Johannes Gerhardus, ... Is quidem continuavit, Hic perfecit ; Opus
Eruditionis Stupendæ, Orthodoxorum consensu approbatum, idemque tot
Eruditorum desideriis adhuc expetitur

**Chemnitz, Martin
Leyser, Polycarp
Gerhard, Johann**

Hamburgi, MDCCIII

VD18 90617681

Caput VI. Generalis delineatio terrae sanctae ostendens in genere
divisionem & situm praecipuarum regionum, seu partem ejus terrae,
quam Christus ministerio suo peragravit.

urn:nbn:de:gbv:45:1-18203

CAPUT VI.

Generalis delineatio terræ sanctæ ostendens in genere divisionem & situm præcipuarum regionum, seu partem ejus terræ, quam Christus ministerio suo peragravit.

Uia ad Harmoniæ nostræ rationem pertinet etiam observatio peregrinationum Christi, quo scilicet ordine totam Palæstinam ministerio suo peragravit, & singulas ejus regiones doctrina ac miraculis impleverit: quæ fuerint cujusque anni peregrinationes & in quibus regionis partibus, quando ad fines gentium, præludens universali gentium vocationi, declinavit: quæ conciones, quæ miracula, in quibus Palæstinæ regionibus facta sint: necessario inter prolegomena quædam de divisione, de situ præcipuarum regionum totius terræ, quæ vel Palæstina, vel generali appellatione Judæa appellatur dicenda sunt: Ad quæ, cum ad ipsam Harmoniam perventum fuerit, brevitatis seu compendii gratia nos referre possimus.

Non autem instituiam hoc loco integram hujus argumenti explicationem, quam hoc modo & ordine rectè institui posse animadverti: si limites, distributio, regiones, & loca præcipua totius Palæstinæ describantur & explicentur. Primò juxta illas descriptiones, quæ in Mose & Josua extant. Secundò; Sicut in Prophetis & historiis Regum limitum extensio, divisionis mutatio, appellationum in regionibus & locis variatio, novarum civitatum accessio describitur. 3. Qualis fuerit Palæstina ratio post reditum populi ex captivitate Babylonica, cujus Chorographiæ descriptio ex historiis Esdræ, Nehemiæ & Machabæorum, additis etiam Apocryphis Tobia & Judith, colligi posset. 4. Qualis Chorographia ex historia Christi & Apostolorum colligatur. 5. Qualem Chorographiæ rationem Josephus passim in suis libris, qualis scilicet sua ætate ante totius terræ vestigationem fuerit, describat. 6. Quomodo adhuc conveniant, quæ Strabo, Plinius, & Ptolemæus de Palæstina annotarunt. Et postremo qualem Chorographiam Palæstinæ Hieronymus suo tempore in Palæstina invenit; & qualem nunc describant illi, qui proximo seculo regionem illam peragraverunt & perlustrarunt. Hoc modo & ordine optatim, aliquem ex Eruditis explicationem descriptionis terræ sanctæ suscipere, adjunctis semper distinctis, sicut descriptionibus, ita & tabulis, quæ inter se conferri possent, ut eò plus lucis huic argumento accederet. Sed nobis ad institutum nostri rationem sufficit generalis quædam, nec nimis exacta aut accurata delineatio hujus terræ, ut lector ejus ideam seu σύνοψιν, etiam sine tabulis geographicis mente ac animo semper circumferre, & in lectione historiæ Evangelicæ memoriter quasi in conspectum sibi proponere possit longitudinem, latitudinem, divisiones, & præcipuas regiones illius terræ, quam Christus ministerio suo peragravit: ut agno-

scere & distinguere possit, quæ, in quibus locis, & quo ordine profectionum contigerint. De præcipuis igitur Palæstinæ regionibus, & earum partibus generaliter quædam annotabim⁹. De specialibus vero locis, in Harmonia dicemus.

Conveniunt autem proforsus Josephi generales descriptiones, cum iis quæ in historia Evangelica notata sunt: ideò illa conjungemus, ut inde imaginatio situs & divisionis terræ sanctæ, qualis tempore Christi fuit, concipi possit. Mosis enim tempore terræ promissæ terminus Orientalis fuit ipse Jordanis. Sed postea etiam trans Jordanem regiones regno adjunctæ sunt. Primò omnium igitur termini seu limites terræ illius ad mundi cardines relati animo concipiuntur.

Et licet inclinatio quædam sit angulorum inter occasum, Septentrionem, & Orientem: nos tamen crassius, sive non nimium exactè, *ἐν πλάτει* situm ejus animo ita concipiemus. Ab Occidente tota Palæstina terminatur, illa parte maris Mediterranei, quam historici vocant mare Syriacum: Scriptura mare magnum appellat. De maritima enim Phœnicia parte postea dicemus: nunc terminos in genere, memoriæ gratiâ, ita constituimus. A Septentrione terminatur & quasi clauditur montibus Libano & Antilibano. Post quos sita est Syria. A Libano verò tanquam parte Septentrionali, declinando versus Orientem, montes ultra Jordanem, perpetui quasi sunt & fermè contigui, qui à parte Orientali terram sanctam, qualis tempore Christi fuit, terminant, & quasi claudunt. Et à Libano Septentrionali incoando versus Orientem, sunt primum montes Hermonim: deinde Trachoni montes: post quos sunt montes Gilead: & ultra hos montes Orientem versus, sita est Cælesyria. Post montes Gilead in parte Orientali, usque ad terminum Palæstinæ Meridionalem, sunt montes Habarim, ultra quos Orientem versus, sita est Arabia, quæ deserta vocatur. A Meridie verò Palæstina terminatur Idumæa: & post illam, meridiem versus, Arabia, quæ ab urbe Metropolitana, cui Petra nomen est, appellatur Petra: postquam, versus meridiem, est desertum magnum & ingressus in Ægyptum.

Ita ergo situm terræ sanctæ possum animo concipere ac mente memoriter circumferre, quòd ab Occidente terminatur seu clauditur mari magno: à Septentrione monte Libano, post quem Syria sita est. Ab Oriente sunt montes perpetui, à Libano incipientes, primò montes Hermonim, post Trachoni, deinde Gilead, & ultimò montes Habarim, qui per totam partem Orientalem usq; ad terminum Meridionalem extenduntur, & terminant seu claudunt ab Oriente terram sanctam, atq; habent post se Cælesyriam & Arabiam desertam. A Meridie verò Palæstina termi-

terminatur Arabia, quæ Petraa vocatur. Idumæa enim Palæstinæ annumeratur: quam & David regno adjecit, & Herodis posteritas possedit: licet propriè non pertineat ad terram sanctam. Et hæc de terminis Palæstinæ.

Longitudo verò terræ sanctæ, sumitur à Septentrione versus meridiem: hoc est à fontibus Jordanis sive à Libano usque ad Beerseba, sicut scriptura loquitur: vel, sicut Strabo definit, usque ad Gazam in finibus Arabiæ Petrææ, prope ingressum in Ægyptum, & numerantur in Longitudine centum sexaginta millia passuum, quæ faciunt milliaria germanica 40. Latitudo sumitur ab Occidente in Orientem: hoc est, à mari Magno usque ad Trachonos montes, & numerantur sexaginta millia passuum: quæ faciunt milliaria germanica 15.

Porro totam illam terram, à Septentrione in meridiem hoc est per longum, dividit fluvius Jordanis cum lacubus suis. Non autem in partes prorsus æquales dividit. Major enim seu latior est illa pars quæ sita est inter mare Magnum & inter Iordanem: aliquantò verò minor seu angustior est illa pars, quæ relinquitur inter Iordanem & montes termini Orientalis. Ac ponamus sanè, partem illam inter Mare & Iordanem in latitudine habere milliaria germanica novem: alterius igitur partis trans Iordanem latitudo erit sex milliarium. Et partes illas terræ sanctæ, quas hoc modo Jordanis dividit, Scriptura respectu Jordanis distinctis appellationibus discernit. Illam enim partem, quæ inter Iordanem & montes Orientales sita est, Scriptura respectu eorum, qui Iordanem transgressi terram Canaan occuparunt, vocat trans Iordanem. Ita Deut. 1. v. 1. Moyses qui Iordanem nunquam transgressus est, dicitur locutus in solitudine trans Iordanem. Et regnum Basan & Gilead dicitur trans Iordanem fuisse, Deut. 3. v. 8. Iudic. 5. v. 17. Ita duæ Tribus & dimidia possessionem acceperunt trans Iordanem ad Solis ortum, Jos. 14. v. 3. Et hoc modo historia Evangelica, ubique fermè, *πέραν τῆς ἰορδάνης*, vel *τὸ πέραν*, vocat illam terræ partem, quæ in ripa Jordanis Orientalis sita est. Hoc ergo modo illa terræ pars, quæ inter mare magnum, & inter occidentum Jordanis litus sita est, erit cis, seu citra Iordanem. Altera verò erit ultra seu trans Iordanem. Aliquando tamen quando illi loquuntur, qui in Orientali parte Jordanis versantur, hic respectus invertitur. Ita Numer. 32. v. 19. Rubenitæ & Gaditæ dicunt: nihil quarimus nobis trans Iordanem, quia jam habemus possessionem nostram in plaga Orientali. Et Numeror. 22. v. 1. Iericho hoc respectu dicitur sita trans Iordanem. Atque ita etiam Marc. 5. v. 21. *τὸ πέραν* usurparat.

Hoc etiam respectu Plinius lib. 6. citeriorem Iudæam videtur appellare partem terræ in ripa Jordanis Orientali.

His ita distributis, facile jam erit, totius sanctæ terræ divisionem ordine quodam distributam, animo complecti & mente circumferre, ut non semper opus sit, in lectione Evangelistarum, ad tabulas recurrere.

Sumo itaque illam partem, quæ inter mare magnum & Iordanem sita est, & incipiendo à parte meridionali partes ita distribuo. Primum occurrit Idumæa duplex, exterior versus mare, interior versus Orientem. Progrediendo verò in longitudine versus Septentrionem sequitur Judæa, cujus appellatione aliquando duæ Tribus, Juda & Benjamin, comprehenduntur, addita etiam tribu Simeon & tribu Dan: aliquando verò separatim seu distinctè nominatur Judæa & Jerusalem, & tunc Judæa, quam Josephus superiorem appellat, complectitur tribum Juda & Simeon, cujus sortem in monte quodam Idumææ cecidisse, Josephus refert. Alii addunt in medio tribus Juda fuisse. Ad Hierosolymitanos verò ita refertur tribus Benjamin: terra Iericho versus Iordanem: versus mare verò circa Ioppe comprehenditur etiam tribus Dan. Post Judæam complectentem quatuor illas tribus, pergenti in longitudine versus Septentrionem, occurrit Samaria: quæ complectitur tribum Ephraim, & dimidiam Manassis, & longè minor est Iudæa & Galilæa. Post Samariam sequitur Galilæa, quæ duplex est, inferior, quæ Samariæ contigua est, & complectitur in confinio Samariæ, à Iordane usque ad Carmelum, tribum Isaschar, deinde tribum Zabulon, quæ à lacu Genezareth pertingit usque ad mare magnum Sidonis, Gen. 49. v. 13. Superior Galilæa, quæ ideò gentium Galilæa appellatur, quia pertingit usque ad fines gentium, Tyri scilicet & Sidonis, & usque ad terminum terræ septentrionalem: & quia illa parte Galilæa multi gentiles intermixti erant, 3. Reg. 9. v. 11. Complectitur autem Galilæa superior, tribum Aser versus mare à Ptolomaide ad Sidonem, & tribum Nephtalim versus Iordanem. Atque ita ordine inverso, si incipiam à parte terræ septentrionali, primum occurrit Galilæa superior: deinde Galilæa inferior: post Samariam, inde Iudæa, ultimò Idumæa ad meridiem.

Illam verò divisio terræ ut memoriæ comprehendi possit, multum adjuvatur consideratione seu respectu Jordanis. In parte enim septentrionali ad radices Libani, ex duobus fontibus Ior & Dan oritur Jordanis, qui locus Paneum olim fuit appellatus, & Paneas civitas ibi ædificata, quæ postea à Philippo Tetrarcha in honorem Cæsaris ampliata, Cæsarea Philippi appellata est, hodie vocatur Belinas.

Progressus autem Jordanis ex sua origine per centum stadia (quidam ponunt stadia 144) transit lacum quendam, seu paludem potius, quæ æstivis caloribus sæpe exiccatur, quam Samochonitidem Josephus appellat, ac longitudinem ejus alii ponunt stadia 60. quidam existimant, hanc paludem appellari aquas Merom, Iosua 11. v. 7. Et circa illam partem Jordanis post hunc locum fermè terminatur Galilæa superior. Inde verò Jordanis emensus centum viginti alia stadia, (tantum enim à lacu Samochonitide oppidum Iulias, ubi stagnum Genezareth incipit, abesse scribitur) per medium stagnum seu mare Genezareth transit. Et inferior Galilæa, respectu Jordanis, incipit post lacum Samoch-

mochoinitiden, & post mare Genezareth terminatur. Scribit autem Josephus, longitudinem stagni Genezareth esse centum stadiorum, latitudinem verò quadraginta. Plinius longitudinem ponit stadiorum 128. latitudinem 48. Alii longitudinem ponunt 154. stadia, latitudinem 40. Hæc stadia, si conjungantur, efficiunt à fontibus Jordanis, usque ad loca post stagnum Genezareth, ubi Galilæa terminatur, circiter sexaginta millia passuum: hoc est, milliaria nostra germanica fermè quindecim. Post stagnum verò Genezareth Jordanis variis ambagibus fluit, & in ripa occidentali habet primum Samariam: postea tribum Judææ & Samariæ, ubi sita est Jerusalem & Jericho: tandem è regione tribus Juda & Idumææ lacu Asphaltide, qui mare mortuum seu Sodomiticum vocatur, absorbetur, qui lacus in longitudine habet stadia 580. in latitudine 100. stadia.

Situm igitur præcipuarum partium seu regionum terræ sanctæ, intra mare magnum & Jordanem, ita mente possum concipere & circumferre. Primò sicut ordine se contingunt & sequuntur: Primum Idumæa: deinde Judæa: post Samaria: hanc sequitur Galilæa inferior: & ultimò Galilæa superior, si à meridie versus Septentrionem pergam. Aut vice versa, si à Septentrione incoëm. Secundò, respectu Jordanis possum, divisionem illius partis terræ per imaginationem memoria ita infingere: quòd superior Galilæa adjacet Jordani, incipiendo à fontibus ipsius usque post lacum Samochonitiden: inferior verò Galilæa continuo post Samochonitim sequitur, ad ripas Jordanis occidentales, donec veniens ad lacum Genezareth, cujus ripas etiam obtinet. Postea ad sequentes Jordanis ripas meridiem versus pergendo sita est Samaria: deinde Judæa: tribus verò Juda & Idumæa ad ripas Asphaltidis pertingit. Josephus de bello Jud. libr. 3. cap. 2. tertiam rationem addid: quod scilicet versus mare magnum ad Occidentem, Galilæa superior Tyrriorum sinibus; inferior verò urbe Ptolemaide, & monte Carmelo terminatur: versus Septentrionem Libano: versus meridiem Samaria: versus Orientem verò Jordane sicut jam dictum est. Samariæ & Judææ limites Josephus ibidem vicis mediterraneis distinguit, quorum situs & ratio jam ignoratur. Sed libro Antiquit. 5. cap. 3. clarius aliquantò Samariæ, versus mare magnum, terminum tribuit urbem Doram, cui additur etiam Cæsarea Stratonis: Judæam verò, versus mare magnum, è regione situs sui, dicit habere civitates Joppen, Alcalonem, & Gazam. Et hæcenus de generalibus partibus seu regionibus terræ sanctæ, quæ inter mare Magnum & Jordanem sita est.

Porro, si ex illa parte terræ Jordanem transeas, diximus antea terram trans Jordanem ripa Jordanis Orientali: & continuis fermè montibus Orientem versus terminari. Et quia pars illa Ebrais vocatur בעבר Deut. 1. v. 1. quod Græci reddiderunt τὸ πέραν. Inde Evangelica historia, totum illum tractum à lacu Asphaltide usque ad Cæsaream Philippi five fontes Jordanis, vocat τὸ

πέραν. Sicut Strabo libro undecimo & 16. appellat τὸ πέραν τῆς εὐφράτης: videtur autem illa differentia apud Evangelistas observari, quòd pars illa ab Asphaltide usque ad mare Genezareth, quæ è regione Judææ & Samariæ sita est, vocatur πέραν τῆς ἰορδάνης trans Jordanem, Matth. 19. v. 1. Marc. 3. v. 8. Johan. 1. v. 28. & 3. v. 26. & 10. v. 40. Altera vero pars à stagno Genezareth usque ad Cæsaream Philippi è regione Galilææ sita, vocatur vel in genere τὸ πέραν τῆς λίμνης, ἢ θαλάσσης, trans stagnum vel mare Genezareth. Marci 5. v. 1. Luc. 8. v. 22. Johan. 6. v. 17. Josephus verò illam terræ partem trans Jordanem, quæ è regione Judææ & Samariæ, usque ad montes termini Orientalis Habarim sita est, propriè vocat Peræam: ex qua voce quidam in Hegesippo fecerunt Peræam. Sed formata est vox ἀπο τῆς πέραν, lib. Antiquit. 15. cap. 11. lib. 17. cap. 13. lib. 18. cap. 9. lib. 20. cap. 1. vocat πέραν, lib. 3. cap. 2. ὅποσοι περῶσαντες ἰορδάνην ποταμὸν οἰκοῦσι, qui Jordanem transeunt in illis partibus habitant. Lib. 1. de bello Judaico cap. 2. τὴν πέραν ἰορδάνην περῶσαν. Et alicubi sanè Josephus etiam illam partem, è regione stagni Genezareth vocat πέραν: ut de bello Judaico cap. 3. lib. 5. Propriè verò Peræa situm & terminos describit lib. 3. de bello Judaico cap. 2. quòd longitudo ejus sita Macherunte in Pellam, vel Peræa sit Septentrionalis. Macherunta autem esse arcem seu munitionem non procul ab Asphaltide, imminentem montibus Arabiæ deserta, Josephus indicat lib. 1. de bello cap. 6. Et Pellam esse in Decapolitana regione ad Trachonos montes, è regione stagni Genezareth, multis in locis Josephus indicat. Dicitur autem sita esse ad fluvium Jacob; ubi Jacob cum Angelo luctatus fuit, Gen. 32. v. 22. Atque hic terminus notabilis est, inter Peræam & Trachonitidem.

Teneamus igitur ex Josephi descriptione, Peræam (quæ Hermolao non inepte vocatur Judæa trans Jordanis. Interpretes vocant regionem Transammanam) intelligi illam partem trans Jordanem, quæ è regione Judææ & Samariæ sita est: quæ olim fuit possessio tribus Ruben: Alteram verò partem quæ è regione Galilææ sita est ad mare Tiberiadis usque ad fontes Jordanis, Josephus dividit in Batanaam, Trachonitim & Auranitum lib. Antiq. 15. cap. 13. lib. 17. cap. 13. Et de bello Judaico lib. 1. cap. 15. Terram illam, quæ trans Jordanem inter Galilæam & montes Trachonos sita est, vocat Trachonitum Batanaam & Auranitum, usque ad Cæsaream Philippi. A civitatibus verò Gamala & Gaulena, in illa regione sitis, partes illæ aliquando vocantur Gamaliticæ & Gaulonitidis, de bello Judaico lib. 3. cap. 2. Et hæc fuit possessio olim dimidiæ tribus Manassis in superiori parte, in inferiori, tribus Gad. Deut. 3. v. 13. Tempore Moysi autem in illis locis Og regnum Basan tenuit. Fuit etiam ibi terra Gilead, Numeror. 32. v. 1. quibus à tergo versus Orientem habitavit Ammonitæ, Num. 21. v. 21. Et quia Amorrhæis ultra fluvium Jacob junguntur Gergesæi, Gen. 10. v. 16. Deut. 7. v. 1. Paral. 1. v. 14. Videntur Gergesæi in Trachonitide habitasse.

Certe

Certè Gessuri ibi non obscure collocantur, Deut. 3. v. 14. Josu. 13. v. 13. Has igitur duas Peræas Josephus ita distinguit, ut ea, quæ Judææ & Samariæ opposita est, sit omnium fructuum ferax, seu *παιμοφογ*. Altera verò quæ è regione Galilææ sita est, ut plurimum sit aspera, deserta, & agrestis, de bello lib. 3. cap. 2. Atque inde nomen est Trachonitis. Et de Antiq. lib. 16. cap. 13. dicit, incolas plerunque latrocinii vacare, cum terra laboribus colonorum non respondeat. Hæc generalis delineatio de divisione, situ, appellationibus & limitibus præcipuarum regionum seu partium terræ sanctæ, citra & ultra Jordanem ad nostrum institutum, de distribuendis & declarandis peregrinationibus Christi, in historia Evangelica sufficere potest. Ubi verò in specie quorundam locorum & civitatum, vicorum, montium, desertorum, &c. in Evangelica historia mentio fiet, de illis commodius suo loco dicetur: & adhibita generali hæc terræ delineatione ostendi poterit, in qua hujus terræ regione, & quæ regionis parte, illorum locorum situs collocandus sit. Sigillatim enim omnium locorum, civitatum, vicorum, montium, desertorum situm describere & explicare alterius operæ est, & ad tabulas Chorographicas pertinet.

Ad hanc delineationem terræ sanctæ congruit & illud, quod Josephus præcipuas partes ita solet numerare, Antiquit. lib. 17. capit. 12. Et de bello Judaico lib. 2. cap. 2. Factus est concursus ex Judæa, ex Galilæa, ex Idumæa, Hierichunte, & trans fluvium positis regionibus. Præcipuè verò, quòd aliquoties repetit, quomodo Augustus ex Testamento Herodis totum regnum inter hæredes ipsius distribuerit. Quæ observatio multa etiam loca in historia Evangelica illustrabit. Scribit igitur libro Antiquitatis 17. cap. 13. Et de bello Judaico lib. 1. cap. 2. dimidium regnum Idumæani, scilicet, Judæam & Samariam Archelao sub *ἐθνικῆς* titulo attributum. Quæ pars postea, post relegatum Archelauum, in formam provinciæ redacta, & à Romanis Præsidibus administrata fuit. Reliqua verò dimidiam partem in duas Tetrarchias divisam: & Herodi quidem Antipæ Galilæam & Peræam celsisse, Philippo verò Batanæam, Trachonitim & Auranitim assignatam. Ejus verò Tetrarchiam postea, primum Cajus, deinde Claudius, Agrippæ donarunt, regio titulo, addita etiam Abela, & finitima ditione in Libano, Ituræa scilicet, quæ Lysia sive Lysania Tetrarchia antè fuerat: Josephus Antiquit. lib. 19. cap. 4. Et lib. 20. cap. 5.

Aliquid etiam ad nostrum institutum conferret, quod Josephus annotavit Antiquit. lib. 18. cap. 3. Et de bello Judaico lib. 2. cap. 8. Philippum scilicet in sua Tetrarchia, circa fontes Iordanis, ubi antea Paneas fuerat, novam extruxisse civitatem, & in honorem Cæsaris appellasse Cæsaream, quæ ad differentiam alterius Cæsareæ, ab Herode magno ad mare magnum conditæ appellata fuit Cæsarea Philippi. Et vico Bethsaida, in inferiore Gaulaniticæ ad lacu Genezareth sito, Philippum urbis dignitatem addidisse, & in honorem filia Cæsaris appellasse Iu-

Harm. Tom. I.

liada: cujus situs inde potest colligi, quòd de bello Judaico lib. 3. cap. 18. dicit Iordanem post oppidum Iuliada transire medium lacum Genezareth. Herodem verò Tetrarcham Sephorim munivisse, ut esset totius Galilææ caput. Et *ἐπὶ τῇ λίμνῃ* ad stagnum Genezareth in Galilæa, urbem à se conditam, in honorem Cæsaris appellasse Tyberiada. Aliam verò in Peræa extruxisse, & appellasse Iuliada.

Postremò, ad hoc nostrum institutum pertinet etiam disquisitio de situ & de urbibus Decapolis, (quæ à numero decem urbium, quæ in ea primariae sunt, nomen habet) propter loca quædam in Evangelica historia. Admodum autem in hac descriptione variant auctores, tum quoad situm, tum quoad urbes Decapolis attinet. Brocardus enim in suo itineraio citat ex Patriarcha quodam Hierosolymitano, Regionis Decapoleos fines esse, mare Galilææ ab Oriente, & Sidonem magnam ab Occidente, longitudinem verò ejus incipere à civitate Tyberiadis, & extendi usque ad Damascum. Civitates verò inquit Decapolis hæc sunt Tyberias, Sephet, Cedus, Nephtalim, Assor, Cæsarea Philippi, Capernaum, Ioviterra (quæ forsitan Diospolis est) Bethsaida, Corazaim & Bethara. Sed hæc opinio quæ Decapolin ponit citra Iordanem, non congruit cum historia Matthæi 8. v. 28. quæ trans Iordanem in Decapoli facta scribitur. Marc. 5. v. 20. Hieronymus dicit, hanc regionem fuisse trans Iordanem, citra Hippum, Pellam & Gadaram. Plinius etiam lib. 5. cap. 18. in latere Syriæ ponit Decapolitanam regionem: sed in numero oppidorum dicit non omnes eadem observare plurimos tamen numerare Damascum, Opaton, Philadelphiam, Raphanam, Hippon & Pellam, Garasam, Canatham. Hæc Plinius. Alii, existimant Decapolitanæ regioni annumerari civitates, quarum quædam citra, quædam trans Iordanem sitæ sint. Disputant non certam aut peculiarem esse regionem Decapolitanam: sed decem civitates hinc inde sparsas, per Galilæam Cisjordanem & Transjordanem, ita appellari. Sed historia Evangelica certos fines tribuit Decapoli. Marc. 7. v. 1. Cum itaque non tantum ad rationem peregrinationum Christi recte intelligendam, profit aliquo modo nosse situm Decapolis, & reliquarum finitimarum civitatum, ad Judaismum non pertinentium, verum etiam ideo ut consideretur, quando & quomodo Christus ad fines gentium deflexerit, mediocri diligentia inquiri, an ex Josepho (cui talia sine dubio ut indigena notiora fuerunt, quam exteris scriptoribus) certi aliquid de Decapoli colligi possit. Et videor mihi, de finitimis civitatibus, quæ ad differentiam *ἐλληνικῆς* vocabantur, aliquid observasse, quo disquisitio hæc illustrari possit: de qua tamen observatione eruditioribus, ut plenius illam evolvant, judicium permitto.

Fuit igitur occiduus terminus Palaestina Mare Mediterraneum seu magnum, sed ad littus illius maris sitæ fuerunt urbes, quæ propter commercia opulenta & potentes fuerunt, atque ideo nec jurisdictionis nec religionis Judaicæ fuerunt. Inde etiam Judæa vel Palaestina non fuerunt

C

fuerunt

fuerunt annueratae: sicut Strabo libro 16. scribit: *ὁρὴ θάλασσα*, ora maritima, ab Orthosia usque Pelusium in Aegypto, Phœnice appellata fuit *σηνή τις καὶ ἀλιτήνης*, angusta & maritima seu ripensis. Mediterranea enim ad Judæam pertinere dicit. Illius verò Phœnicia littoralis, è regione Palaestina, civitates Strabo has numerat: post Berythum, Sidonem, Tyrum, Prolemaida, Promontiorum Carmeli, Turrim Stratonis, Joppen, Jamniam Gadaridem, Azotum, Ascalonem, Gazan, ubi terminum Palaestinae meridiana Strabo ponit. Huic consonat, quod Iosephus etiam in libro tertio de bello Judaico cap. 2. dicit: Galilæam ab occidente Phœnicia cingi. Ille igitur civitates in littore maris Magni sitas, à regno Judaico avulsas, aliquando sub regibus Aegypti fuerunt; quandoque sub regibus Syriae: à Judæis etiam sæpius expugnatae: plerumque verò liberae esse voluerunt. Iosephus enim Antiquitat. lib. 15. cap. 11. dicit: Augustum adiecit regno Herodis civitates τῆς ὁρῆς θάλασσης, utpote antea inde avulsas, Gazam, Antidonem, Ioppen, & Stratonis Turrim. Nam antea Pompejus civitates illas à Judæorum imperio liberarat: Azotum, Jamniam, Arethusam, similiter & τῆς ὁρῆς θάλασσης, Gazam, Ioppen, Doram, Stratonis Pyrgum, quas Judæis ablatas, Iosephus lib. 1. de bello Judaico c. 5. refert, Pompejum indigenis civibus restituisse, & Syriae provincia adiunxisse. Quod capite 6. dicit, Gabinium in aliis etiam illius loci civitatibus fecisse puta Anthedone, Apollonia, Jamnia, Raphia, Maresa, Dora, Gadara, Azoto. Illa igitur civitates nec gentis nec religionis Judaicae fuerunt: habitatae scilicet *ὑπὸ Φύλων μικτῶν* à mixtis gentibus, Aegyptiis, Arabibus & Phœnicibus: sicut Strabo inquit lib. 16. Cumque essent *μιγάδες*, non pauci etiam Judæi inter ipsos habitaverunt, qua occasione tempore belli Judaici, gentes Judæos illos inter se habitantes crudeliter in illis civitatibus trucidarunt. Iosephus de bell. Judaic. l. 2. c. 19. & 20. Illas igitur civitates ad littus maris magni sitas, fuisse *ἐλληνικάς*, hoc est, religionem gentiles, Iosephus testatur Antiquit. l. 12. c. 13. Et attributas illas civitates fuisse Syriae & Phœniciae antea ostendimus. Unde mulier illa Cananaea vocatur *ἐλλήνη* & Syrophœnissa, Marc. 7. v. 26.

Non autem potui animadvertere, appellationem Decapoleos illis civitatibus apud Iosephum tribui. Strabo quidem lib. 16. regionem complectentem tres civitates, quas *ἀδελφῶς*, forores vocarunt scilicet Tyrum, Sidonem, & Aralum vocat Tripolim: sicut tractum quendam in Syria, circa Euphratem, dicit vocari Tetrapolim, eò quòd licet, plures ibi sint civitates, quatuor tamen maxime sint insignes, Antiochia scilicet, Seleucia, Apamea & Laodicea. Sed in Phœnicia illa maritima nulla sit Decapolis mentio. Opera precium autem est observare, quomodo maritimae illae civitates in historia Evangelica appellantur. Et Iosephus quidem illas vocat *τὰς ὁρῆθας*, vel civitates, *τῆς ὁρῆθας*, quam appellationem etiam Lucas cap. 6. v. 17. populis tribuit. Matthaeus verò c. 15. 21. nominat fines Tyri & Sidonis. Scribit autem

Iosephus de bello Judaico lib. 3. cap. 2. Tyriorum fines, suo tempore in littore maris, à Libano usque ad Carmelum se extendisse, hoc est, utramque ferme Galilæam, ad occasum, Tyriorum finibus cinctam fuisse. Quando ergo Christus dicitur exiisse in fines Tyri & Sidonis, praesudens ad vocationem gentium, non tantum de extimo angulo ad Libanum cogitandum est, sed de toto illo maritimo tractu, qui Galilæae, occidentem versus, oppositus est. Atque hæc propterea annotamus, ut ratio peregrinationum Christi eò rectius considerari possit. Habemus itaque & maritimum tractum, certis & quidem illis ipsis quibus Evangelica historia utitur appellationibus, distinctum. In Actis verò tractus ille maritimus vocatur Phœnicia. Et in historia Machabæorum, sæpius nominantur Calesyria & Phœnicia: quibus Palaestina ab ortu & occasu contigua fuit, & illis terminata ac quasi clausa. Id quòd Strabo etiam indicat lib. 16.

Porro similis etiam ratio est in parte opposita, hoc est, in termino terræ sanctæ Orientali trans Iordanem, ubi in Calesyriam declinat. Nam & illis finibus adjunctæ seu interjectæ sunt tales civitates, sicut de maritimis jam diximus. Judæi enim extra fines suos progressi, fines suos etiam & in Phœniciam maritimam & in Calesyriam Orientalem, occupatis civitatibus quibusdam, extenderunt. Sicut Iosephus Antiquit. l. 13. cap. 20. narrat. Alexandrum Regem Judæorum, maritimas civitates, quæ Judaicum imperium, ut jam diximus, detrectabant, subegisse. Et cap. 21. & 23. addit ipsum in Calesyria Gadaram ac multas alias civitates expugnasse, & in Geraferiorum tandem finibus, in obsidione quadam mortuum. Et illas quidem civitates subactas, ad ritus suos suscipiendos Judæi adegerunt. Pella enim tunc idco diruta fuit, quòd itus Judaicos suscipere nollet, Antiquit. lib. 13. cap. 23. Pompejus verò postea Judæos, ablatis, quas in Calesyria cœperant, civitatibus propriis finibus circumclusit, & civitates illas indigenis civibus reddidas, Syriae praesidi parere iussit. Ioseph. Ind. de bell. lib. 1. c. 5. vicissim verò c. 15. Augustus ex civitatibus illis Gadaram & Hippum regno Herodis adiecit dicitur: quas tamen non multo post hæredibus Herodis regnum distribuens, inde se junxit. Ita enim Iosephus scribit Antiquit. lib. 17. cap. 13. Augustus Gadaram & Hippum, ideò quòd essent civitates *ἐλληνίδες*, hoc est, Græcanici instituti, à regni Judaici terminis separatas, Syriae attribuit. Illas verò civitates in finibus Trachonitidis & Calesyriae intermixtas intelligendas, quando Decapolis vel Decapolitana regio appellatur, inde colligitur. Iosephus enim in vita sua primò dicit: Iustum quendam incendisse vicus Hippenorum & Gadarenorum, in Scytopolitano-rum finibus. Postea verò dicit, hoc factum in Syrorum Decapoli: sive, ut Iosephus loquitur, oppugnastis *τὰς ἐν τῇ σοφίᾳ δεκαπόλεις*, incensis vicis illarum. Et de hac clade Gadarenis & Hippenis illata, questi sunt apud Vespasianum, *οἱ τῶν δεκα πόλεων ἑνοικῆι*, Decapolitani sive inhabitatores Decapolis. Et in fine vocat illos *ἀρχαῖες τῶν τῆς σοφίας δεκα πόλεων*, Deca-

Decapolitanorum civitates. Et lib. 3. de bello Iudaico c. 16. dicit Scythopolim esse maximam τῆς δεκαπόλεως. Et Scythopolim illam Iosephus expresse ponit in Cælesyria, Antiq. lib. 13. c. 21. Et Strabo lib. 16. dicit, Scythopolin sitam non in Galilæa, sed ἐν γαλιλαίᾳ. In hac verò Syrorum Decapoli, tanquam Syrorum vici & civitates, numerantur à Iosepho de bello Iudaico. lib. 2. cap. 19. Philadelphia, Gebonitis, Gerasa, Pella, Scythopolis, Gadara, Hippos. Illis civitatibus, lib. 1. cap. 4. ubi Pellam & Gerasam nominat, addit Gaulanem, Seleuciam, & eam quæ Antiochi Pharanx dicitur. Et de Gadara ac Hippo Iosephus alibi etiam mentionem facit, ut Antiquitat. lib. 15. cap. 11. lib. 17. cap. 13. De bello Iudaico lib. 2. cap. 20. coniungit Hippenos, Gadarenos & Geresenos. Et lib. 5. cap. 3. vocat Gadaram Metropolim Perææ. Situs verò Decapolis inde colligi potest. Iosephus enim de bello Iudaico l. 1. c. 5. describens iter Pompeii ex Syria in Judæam, inquit: Cum Pellam & Scythopolin prætergressus Coreas venisset, unde Judæorum fines per mediterranea subeuntibus incipiunt. Et sub finem capituli, civitates illas vocat μεσογείας, mediterraneas. In vita Iosephi scribitur, Hippum, Gadaram, & Scythopolin, esse oppida ditionis Agrippæ, quæ Trachonitis fuit. Et Hippum à Tiberiade distare stadiis triginta, Gadaram 60. Scythopolim 120. Ad dam & hoc quod de bello Iud. lib. 3. cap. 2. Iosephus scribit: Perææ, quæ Judææ & Samariæ trans Jordanem opposita est, longitudinè esse à Macherunte in Pellam, ita aut Pella ei sit Septentrionalis. Ab Oriente verò Peræam illam claudi Philadelphia & Geraris: ita enim Græcum exemplar habet, non Gerasis sicut interpret scripsit. Atque ex his manifestum est, situm Decapolis fuisse trans Jordanem non in Peræa, quæ Judææ & Samariæ opposita est, sed in Trachonitide è regione Galilææ: sicut Beda etiam dicit.

Hæc bono studio & mediocri diligentia ex Iosepho collegi, quæ candidis lectoribus iudicanda permitto. Inde verò intelligi poterit ratio peregrinationis Christi, quando scribitur: ex finibus Tyri, per medios fines Decapolis, venisse ad mare Galilææ: sicut in Harmonia ostendimus. Et huic observationi de situ Decapolis

nihil obstat, nisi quod dicunt, Gadaram & Scythopolim citra Jordanem occidentem versus à Scriptoribus collocari. Ad quam objectionem facilis & plana est responsio. Non enim eadem, sed alia est, Gadara, quam Iosephus lib. 5. & alibi inter civitates maritimas numerat. Ubi etiam Strabo lib. 16. Jordanem ponit: & alia, quam in Peræa expresse dicit esse mediterraneam, sicut loca supra notavimus. Sythopolim etiam Iosephus expresse dicit in Cælesyria sitam, ut supra ostendimus. Alii verò ex conjecturis argumentantur, Bethsan in Samaria dictam etiam Scythopolim: quæ conjectura tantum est, & si maximè esset vera, alia esset Scythopolis Cælesyriæ, alia Samariæ.

Et hac notatione seu delineatione, situs præcipuarum regionum terræ sanctæ, quarum in Evangelica historia mentio fit, intelligi potest. Et eadem prorsus ratione ab Evangelistis dividuntur, sicut in hac delineatione ostendimus. Ita enim qui Christum sequebantur, numerantur, Matth. 4. v. 25. Marc. 3. v. 7. Luc. 6. v. 17. Ioann. 6. v. 1. primò turbæ ab Idumæa. 2. à Judæa. 3. à Hierosolymis, hoc est, ex tribu Benjamin. 4. à Galilæa. 5. πέραν τῆς ἰορδάνης, hoc est, ex Peræa. 6. πέραν τῆς θαλάσσης γαλιλαίας, hoc est, ex Trachonitide. Matth. 4. v. 15. vocatur via Maris trans Jordanem. Ex Syria enim in Judæam profecturus Pompejus, per Decapolim & Trachonitidem iter fecit: sicut supra diximus. Et Iosephus Antiquit. lib. 17. cap. 2. dicit, eos, qui Babylone Hierosolymam petunt, transire per Batanæam & Trachonitidem. 7. ex Decapoli. 8. ἐκ τῆς παραλίης, hoc est, ex maritimis versus Egyptum civitatibus. 9. ex finibus Tyri & Sidonis, quæ Act. 15. v. 3. vocatur Phœnice. 10. In Actis, Samaria additur Judææ & Galilææ, c. 1. v. 8. & 9 v. 31. In tot igitur partes Evangelica historia totam illam terram dividit.

Et hæcenus, quis sit singularum partium situs, in genere explicavimus. Quando vero in specie singulorum quorundam locorum, ut civitatum, vicorum, montium, &c. mentio fit, de illis in Harmonia ipsa dicemus: in qua regione seu parte huius terræ sita sint. Ideo enim generalem hanc delineationem præmittere volui, ut tùm omnia essent expeditiora.

CAPUT VII.

Generalis distributio totius huius operis, ex qua generatim cognoscitur, quid in sequenti Evangelica Harmonia potissimum tractetur.

EXPEDITIS utcumque illis, quæ de generalibus quibusdam commonefactionibus & observationibus, ordinis & methodi gratia, necessariò præmittenda fuerunt, jam dispositionem eorum, quæ in ipsa Harmonia tractanda nobis proposuimus, breviter ostendemus. Et capita sumemus ex illis auctoribus, qui, vel in veteri Ecclesia, vel nostro seculo, ad illustrandam Harmoniam historiæ Evangelicæ alicuique momenti sit, contu-

Harm. Tom. I.

lerunt: sicut in secundo capite declaravimus.

Primò igitur totam historiam Evangelicam distribuemus secundum annos, quibus Christus in publico suo ministerio in terris versatus est: ita ut singulis ministerii ipsius annis sua Acta, seu certæ historiæ, assignentur. Atque ita in distinctos aliquot libros dividenda erit Harmonia, quorum distributionem ex re ipsa sumemus. Quia enim supputatio annorum ministerii Christi à baptismo ipsius incoanda est: sicut capite quarto ostendimus. Ea igitur, quæ in

C 2 historia